

Явор Гърдев

АПОКАЛИПСИС ТОГАВА

*И кога рекат: мир и безопасност,
тогава внезапно ще ги постигне гибел.
1 Сол. 5:3*

Проектът "Бастард" е апокалиптическа мистификация, наложена върху сюжет от политическата история на Европа. Затова и настоящото представление е далеч от историческата възстановка, от традиционната кралска пиеса, а и от принципно недоказуемата етнографска правдивост. Ако събитията в западната част на нашия континент в края на 12-ти и началото на 13-ти век бяха протекли така, както протичат тук, западноевропейската политическа история щеше да е свършила в рая на "вечната свобода" осемстотин години преди Фукояма да провъзгласи нейния свършек в рая на либерализма. При това щеше да е свършила физически, а не метафорически. Тук естествено възниква въпросът дали подобна мистификация е правомерна, съществуват ли логически и емоционални правила, по които тя се извършва или е просто случайна. Текстът 'Бастард' е плод на срещата на апокалиптиката и политическата митология, поради което, макар да се проектира върху миналото той говори и за "сега". И не с репресиран Езоповски език, криещ се зад историческия сюжет, а със свободния език на универсалната актуалност на своята тема. А тя е за пораженията, които властта нанася върху вътрешния свят на хората. За пораженията, които е нанасяла, които нанася и които неизбежно ще нанася.

Идеята за това как едно подобно сливане на апокалиптическата настройка и политическата актуалност може да произведе съвсем нов смисъл (както за средновековието, така и за модерността) идва от едно писмо-трактат за Антихриста, написано още през десети век от Адсон – абат на Ключийския манастир Мутие-ан-Дер. От голяма полза тук се оказва изследователския текст на Слава Янакиева, занимаващ се с литургическото театрализирано действо "Ludus de Antichristo" от дванадесети век, чийто сценарен план се базира на това по-ранно писмо на Адсон. Толкова за идейните извори около концепцията на 'Бастард'.

Що се отнася до сюжетните и текстовите извори, те са доста по-познати на широката публика. Както може да се очаква за една хроника, Шекспир не е автор на сюжета на своя "Крал Джон" (1598), а го заимства изцяло от по-ранната и с неизяснено авторство пиеса "За смутното управление на Джон, английски крал, а също така и за похожденията на незаконния син на крал Ричард, известен под името Фокънбридж, а още и за смъртта на крал Джон в Суинстедското абатство." (1591). През втората половина на двадесети век пък на свой ред Фридрих Дюренмат изцяло заимства този използван вече от Шекспир сюжет, за да напише свой "Крал Джон" – пиеса, обикновено считана за основа на "политически" театър и, между другото, веднъж поставяна в България в повече или по-малко подобна насока. Това поредно заимстване на сюжета от моя страна се обляга в голяма степен на двете предни драматургически версии (Шекспировата в превод на Валери Петров и Дюренматовата в превод на Иван Станев), но има коренно различна цел – да разкаже една модерна апокалиптична притча за непреодолимия трагически конфликт между любовта, властта и вярата, минавайки по мотивационната пътека на безпавието, на маргиналността, на аутсайдерството. Затова и проектът носи непреводимото, но усвоено като нарицателно и включително и в българския език заглавие "Бастард". Най-близката българска дума, която би могла да ни представи малка част от значението на тази дума е "копеле", "незаконно дете". Съществува предположение на етимолозите, че "бастард" означава "човек, заченат в плевнята, в обора", т.е. заченат скришом, между другото, без да бъде желан, от родители, чиято връзка не е законна пред Бога. Това значение пряко насочва и към друг един интерес на проекта – този към социалната онеправданост, към социалното различие, към предопределеното от родова дамба аутсайдерство, към маргиналността и непригодността. Разбира се, термините "бастард" и "бастардиране" не са произволна лескикална заемка. Като приблизителни синоними на "дегенерат" и "дегенериране" те се употребяват в българския език още през първата половина на века, в повечето случаи във връзка с модерните тогава расови теории, например в статиите на поета Кирил Христов. В биологическата терминология "бастарди" са мелезите и неизползваемите за разплод екземпляри, "излишните" и "нерасови" кученца.

И така, проектът "Бастард" наблюдава раните, които отваря властта в личното пространство на индивида, вглежда се в колизиите между вътрешния свят на човека и принудата на общественния контекст, в перверзията и жестокостта, породени от

властовата амбиция. "Бастард" изследва естествената агресия и постоянно надмогващия културата варваризъм. "Бастард" се случва в онзи допир, в който човешкия импулс граничи с животинския нагон. "Бастард" обитава зоната, където човекът не успява да въздържи унищожителната си сила. "Бастард" разказва за хората-кучета, ревностно маркирали териториите си на господство и отстояващи ги с нокти и зъби. "Бастард" влиза в катакомбите на човешката душа. "Бастард" е представление за красотата на опасните неща.

Ad honorem tui Christi
Javoris ludus iste...